

ინტიტუსიურ-მმართველობითი ტრანსფორმაციის გამოწვევები და პერსპექტივები საქართველოში

რეზიუმე

ვალერი კატუკია

ბიზნესის ადმინისტრირების

დოქტორი, სტუ

E-mail: valeri.katukia@yahoo.com

სტატიაში მოცემულია ინსტიტუციური ტრანსფორმაციები, რომელიც მუდმივად აფართოებს სახელმწიფოს მარეგულირებელ როლს. ეროვნული მეურნეობის ფორმირებისა და ევექტიანი ფუნქციონირების პროცესში ბევრი შეცდომა იქნა დაშვებული სოციალური და ორგანიზაციული პირობების მომზადებასა და განხორციელებაში. ასევე შეცდომა იყო, განვითარების გრძელვადიანი მოდელის ნაცვლად სწრაფი ცვლილებები და არასწორი ნაბიჯები. ნაშრომში განხილულია სამუშაო ადგილების შექმნა-შენარჩუნების, კერძო ინიციატივისა და ინოვაციური საქმიანობის გამოვლენისათვის ფართო ასპარეზის, მოქნილობის, დამოუკიდებლობის ხარისხის დანერგვის საკითხები ევროკავშირის სივრცეში.

ევროკავშირში შესვლა გულისხმობს დემოკრატიულ პროცესებს ქვეყნის ეკონომიკურ, პოლიტიკურ, კულტურულ და მენტალურ სფეროებში.

საკვანძო სიტყვები: ინსტიტუციური ტრანსფორმაციები, მეურნეობის ფორმირება და ფუნქციონირება, ინსტიტუციონალიზმი.

მას შემდეგ, რაც საქართველომ და ევროკავშირმა ხელი მოაწერეს ასოცირების შესახებ შეთანხმებას, საინტერესოა განვიხილოთ ინსტიტუციურ-მმართველობითი ტრანსფორმაციის პერსპექტივები საქართველოში. აქედან გამომდინარე, ძალიან მნიშვნელოვანია საქართველოსა და ევროკავშირის შორის სამომავლო პერსპექტივების ანალიზი. "საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება" ამბიციური და ინოვაციური, ე.წ. "ახალი თაობის" შეთანხმებაა, რადგან საშუალება გვძლევს ევროპასთან თავისუფალი ვაჭრობის განხორციელების, რაც ითვალისწინებს ევროკავშირთან დაახლოების მნიშვნელოვან კონკრეტულ მექანიზმებს.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე აუცილებელია სწორი დამოკიდებულებებისა და შეხედულებების ქონა ევროინტეგრაციის გარშემო, ასევე სიღრმისეული ანალიზი მოსალოდნელი დადებითი, თუ უარყოფითი თანხმებები პროცესების შესახებ. მთავარი ყურადღება უნდა მიექცეს შემდეგ ფაქტორებს:

1. კომუნიკაციური ფაქტორი
2. ერთიანი რეგიონული სივრცის ფაქტორი

3. ეკონომიკური ფაქტორი

4. ფსიქიკური ფაქტორი

5. კულტურულ-რელიგიური ფაქტორი

აღნიშნული ფაქტორების განხილვა უნდა განხორციელდეს სამართლებრივი, სოციალური, პოლიტიკური და საერთო ეკონომიკური ინტერესების კუთხით.

ახალ ინტეგრაციულ რეალობაზე მნიშვნელოვნად იქნება დამოკიდებული თვით საქართველოს, როგორც სახელმწიფოს ინტერესები, რომელიც მთლიანად უნდა წარმოვიდგინოთ რეგიონული ინტეგრაციის კონტექსტში. სრულიად ახალი რეალობა და მისგან გამომდინარე შესაძლებლობების ევექტიანად წარმართვის თვალსაზრისით. რეგიონული ინტეგრაციის კურსის გატარებისათვის არსებობს ობიექტური ისტორიული წანამდგომები ფუნდამენტური მეცნიერული კვლევების სახით, რომლის მდიდარი პრაქტიკაც არსებობს აგრეთვე, რაც როგორც უკვე ზემოთ აღვნიშნეთ ახალ სინამდვილეს უნდა მივუსადაგოთ, რომელმაც ლოგიკურად უნდა მიგვიყვანოს რეგიონის ჰარმონიული განვითარების სასტარტო მდგომარეობამდე.

"ასოცირების შესახებ შეთანხმება" საქართველოს ევროკავშირთან დაახლოების სამოქმედო გეგმაა, რომელიც ქვეყნის პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური ცხოვრების თითქმის ყველა სფეროს მოიცავს. დარგობრივი პოლიტიკის სფეროებში თანამშრომლობა მიზნად ისახავს საქართველოს ეტაპობრივ დაახლოებას ევროკავშირის სტანდარტებთან. შეთანხმება ითვალისწინებს თითოეულ სფეროში თანამშრომლობის გაღრმავებას, გამოცდილების გაზიარებასა და ევროკავშირის მხრიდან შესაბამისი რეფორმების მხარდაჭერას.

ტრანსფორმაციულმა პროცესებმა შეცვალა ქვეყნის განვითარების ტრადიციული სტრატეგიები. ევროკავშირში ქართული რეალობა განსხვავებული თავისებურებებით გამოიწვია. სტრატეგიული ხედვის არეალი გაფართოვდა და უფრო მრავალმხრივი დატვირთვა შეიძინა. მიუხედავად იმისა, რომ სახელმწიფოებრივი მიზნების განხორციელების ალტერნატიული წყაროები, მოტივაციური მიდგომების მრავალფეროვნება ართულებს პრიორიტეტების

სწორად განსაზღვრას, განვითარებაში სტაბილურობის მიღწევის რეალური საშუალებების შერჩევის პროცესს. მკაფიოდ გამოიკვეთა ინტეგრაციის როლი ევროკავშირში შემაჯავლი ქვეყნების ბიზნეს-სტრატეგიის განსაზღვრაში. დღეს გლობალური პროცესები და რეგიონული ინტეგრაციული ნაკადები ნებისმიერი ქვეყნისათვის და მათ შორის საქართველოსთვის განვითარების უმთავრესი ორიენტირია. ეს თავისებურება ახალ პარადიგმებს სთავაზობს სუვერენულ სახელმწიფოს, რომლის განვითარების ტრადიციული სტრატეგიები შეიცვალა. მრავალგზის აღვნიშნავთ, რომ სტრატეგიული ხედვის არეალი შეიცვალა და უფრო მრავალმხრივი დატვირთვა შეიძინა. მკაფიოდ გამოიკვეთა ინტეგრაციის როლი საქართველოს განვითარების სტრატეგიის განსაზღვრაში. ბიზნესის სფეროში მიმდინარე პროცესები სხვადასხვა თავისებურებებით გამოჩნდა. ბიზნესის განვითარების განხორციელების ალტერნატიული წყაროების არსებობა და მოტივაციური მიდგომების მრავალფეროვნება ართულებს პრიორიტეტების სწორად განსაზღვრას, ამიტომ, ახალი რეალობა ახალ რეგულაციებს ითხოვს, ბიზნესის როგორც ინსტიტუციურ, ისე მმართველობით სფეროში. მაგალითად, გლობალური და რეგიონული პროცესების რეგულირების, საერთაშორისო სტრუქტურებთან თანამშრომლობის, გეოპოლიტიკურ და გეოეკონომიკურ სივრცეში ფართოდ მანევრირების, ინტეგრაციულ პროცესებში მონაწილეობისას ქვეყნის ეკონომიკური ინტერესებისა და ბიზნესის დაცვის და სხვ. ფუნქციებს. გლობალურმა პროცესებმა გამოიწვიეს საერთაშორისო კაპიტალის, ფინანსური ბაზრების, ტრანსნაციონალური კორპორაციების, კომერციული ბანკების ფორმირება-ფუნქციონირება. ინტეგრაციულ კავშირებში, სახელმწიფოს როლი და ადგილი იცვლება. ნათელია, რომ პოსტსოციალისტურ სივრცეში საბაზრო ეკონომიკის ჩამოყალიბების პროცესი მუდმივ დაპირისპირებასა და წინააღმდეგობაში მიმდინარეობს და განიცდის, როგორც გარე, ისე ქვეყნის შიგნით მიმდინარე პროცესების გავლენას.

თანამედროვე მსოფლიოში გლობალიზაციის შედეგად დაფიქსირდა ეკონომიკისა და ბიზნესის განვითარების პროცესის სახელმწიფოს საზღვრებიდან გასვლის ტენდენცია, რაც რეალურად გულისხმობს ინტეგრაციული კავშირების ინტენსიფიკაციის შეუქცევად ხასიათს. საქართველოსათვის ინტეგრაციული პროცესები ფაქტობრივად ასრულებს "განვითარების ლოკომოტივის ფუნქციას" და საქართველოში საკუთარი პოტენციალის მაქსიმალურად გამოყენების "სტრატეგიულ რესურსს".

გლობალიზაციისა და რეგიონული ფრაგმენტაციის პროცესების გადაკვეთაზე ჩამოყალიბდა ისეთი ფაქტორები, რომლის დროული შეც-

ნობით და ეფექტიანი გამოყენებით ქართულ ბიზნესს შეუძლია გლობალურ პროცესებთან ადაპტირება და საკუთარი ინტერესების შესაბამისად ინტეგრაციული პროცესების მიზანმიმართული რეგულირება.

საქართველო დგას ევროპისა და აზიის განსხვავებული ეკონომიკური პარადიგმების (ტენდენციების) მიჯნაზე, სადაც პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტერესი განსაზღვრავს თანაარსებობის წესებს. აქედან გამომდინარე, თამამად შეიძლება ითქვას, მან ფაქტობრივად შეიძინა ევროპისა და აზიის ქვეყნების ეკონომიკურ ინტეგრაციაში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სუბიექტის ფუნქცია. ამასთან იგი ბუფერული სივრცეა, რომელშიც თავისებრივად ახალ გარემოსთან ადაპტირების პროცესი ნაკლები წინააღმდეგობებით ვითარდება.

გეოეკონომიკა, როგორც საქართველოს სტრატეგიული რესურსი, ყურადღებას იპყრობს რეგიონის ერთიანი ეკონომიკური სივრცის (ბაზრის) ფორმირების პერსპექტივა. ჩვენი თვალთახედვით, პირველ ეტაპზე უნდა მოხდეს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების ეკონომიკური ინტეგრაცია, რომელსაც მოყვება შემდგომში მისი გადრმაგება ირანის, თურქეთის, რუსეთის და ა.შ. მეზობელი ქვეყნების მონაწილეობით. ასეთი ეკონომიკური სივრცე ქართული ბიზნესის უპირატესობას გაუხვამს ხაზს. პოლიტიკური სტაბილურობის პირობებში რეგიონი ინვესტიციებისათვის მიმზიდველი ობიექტი გახდება. საქართველოში გატარებული ძირითადი ინსტიტუციონალური რეფორმების მთავარი მიზანია ქვეყნის მოდერნიზაცია და დემოკრატიისა და კეთილდღეობისკენ მიმავალი გზის შეუქცევადობის უზრუნველყოფა. საქართველო განიხილავს ევროპულ და ევროატლანტიკურ ინტეგრაციას როგორც ამ მიზნების მიღწევისა და შემდგომი განმტკიცების შესაძლებლობას.

წინვლა ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაციის პროცესში საქართველოს მოქალაქეებს მისცემს სტიმულს, რომ მათ მომავალშიც დაუჭირონ მხარი რეფორმებს.

აღსანიშნავია რომ, ჩვენს დასავლელ პარტნიორებს ევროკავშირს და ა.შ.შ.-ს ბევრის შეთავაზება შეუძლია საქართველოსთვის ბიზნესის განვითარების სფეროში. უსაფრთხოების სფეროში მხარდი თანამშრომლობისა და სატრენინგო პროგრამების გარდა, ჩვენ უნდა გავააქტიუროთ ჩვენი ეკონომიკური კავშირები. ამერიკა არის საქართველოს ყველაზე მსხვილი სავაჭრო პარტნიორი (ორმხრივი სავაჭრო ბრუნვა შეადგენს დაახლოებით 355 მლნ დოლარს). თუ გონივრულად გამოვიყენებთ ჩვენი მჭიდრო პოლიტიკური ურთიერთობების მტკიცე საფუძველს, მაღე ორმხრივი ვაჭრობა ამერიკასთან

მილიარდ დოლარსაც გადააჭარბებს.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ამერიკული კომპანიების ინფორმირებას საქართველოში არსებული ეკონომიკური შესაძლებლობების შესახებ, განსაკუთრებით სასოფლო-სამეურნეო წარმოების, ტრანსპორტისა და ჰიდროელექტროენერგიის წარმოების სფეროებში.

დადგა დრო, ჩვენი პარტნიორობა ახალ ეტაპზე გადავიყვანოთ, როცა საქართველო-ამერიკის ურთიერთობები გახდება რეგიონში სტაბილურობის, ეკონომიკური განვითარებისა და დემოკრატიზაციის ქვაკუთხედი. ქართული ბიზნესის ისტორიაში მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს საქართველოს მოსახლეობის უფიზო მიმოსვლა ევროკავშირის ქვეყნებში, რაც არის უდიდესი ნაბიჯი საქართველოს ევროინტეგრაციის გზაზე. ის მნიშვნელოვანია ბევრი თვალსაზრისით.

ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეებს შეუძლიათ უფიზოდ მოგზაურობა და ყოველ ექვს თვეში 90 დღის განმავლობაში დარჩენა ევროპაში, რაც მოასწავებს ახალ ეტაპს ჩვენი ქვეყნის განვითარებაში. ქართულ ხალხს მიეცემა ბიზნესის სრულყოფის სრულიად ახალი შესაძლებლობები.

ეს შედეგი დიდ გაგლენას იქონიებს ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ღრმა და ყოვლის-

მომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის პოტენციალის სრულად გამოყენებაზე და წახალისებს ქართულ ბიზნესს ევროპულ ბაზრებზე ახალი შესაძლებლობების მოძიების თვალსაზრისით.

ბიზნესმა მთავარი როლი უნდა შეასრულოს ქართული ეკონომიკის ზრდის მიმართულებით, რათა შეიქმნას მეტი სამუშაო ადგილი, ხოლო ჩვენი ქვეყნის ევროპული ინტეგრაცია კიდევ უფრო ინტენსიური გახდეს, რათა ჩვენმა მოქალაქეებმა მიიღონ რეალური სარგებელი.

ამრიგად ბიზნესის წახალისების მიზნით, ჩვენ უნდა შევძლოთ ქვეყნის ეკონომიკის ტრანსფორმირება. არსებული ბიზნესი ზოგიერთ სფეროში სწრაფად ვითარდება, მაგრამ დამწყები ბიზნესი ჯერ კიდევ ვერ იზიდავს ფინანსებს თავიანთი იდეების განსახორციელებლად. ამ პრობლემის გადასაჭრელად და დამწყები ბიზნესის ხელშესაწყობად აუცილებლად მიგვაჩნია ინსტიტუციური და მმართველობითი ურთიერთობების სრულყოფა. უპირატესობა უნდა მიენიჭოს მნიშვნელოვან ადამიანურ რესურსებსა და ენერგიას ახალი ბიზნესის მხარდაჭერისა და ინოვაციური იდეების წახალისებლად. ყოველივე ეს გააძლიერებს საშუალო ფენას ქვეყანაში და ჩვენს მოსახლეობას უზრუნველყოფს სამუშაო ადგილებით.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. ა. აბრალავა "ეკონომიკის და ბიზნესის გლობალურ-ინოვაციური პრობლემები" გამ. "უნივერსალი". თბ. 2014.
2. ვ. კატუკია. სოციალურ-ეკონომიკური ტრანსფორმაციები და ინსტიტუციურ-მმართველობითი ინოვაციები, ჟ. სოციალური ეკონომიკა" N-6, 2015წ. გვ. 25-30.
3. ვ. კატუკია "ინსტიტუციური ტრანსფორმაციები საქართველოში" (მცირე და საშუალო ბიზნესში) ჟურნალი "სოციალური ეკონომიკა" 2014. გვ. 54-61.

4. შეთანხმება საქართველო-ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ. <http://www.eu-nato.gov.ge/ge/eu/association-agreement>, 2017.
5. Актуальные проблемы глобального управления. "Группа восьми" и международные многосторонние институты / под ред. М. В. Ларионова. М.: Логос, 2007 с. 103.
6. Giddens A.. The Thierd way. L., 1998. P. 145-147 16. www.financialstabilityboard.org
7. www.imf.org
8. www.georgianreforms.com

ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИХ ТРАНСФОРМАЦИЙ В ГРУЗИИ

ВАЛЕРИ КАТУКИА

доктор бизнесадминистрирования, ГТУ

Резюме

В работе представлены институциональные трансформации, которые постоянно расширяют регулирующую роль государства. В формировании и эффективном функционировании национальной экономики были допущены многие ошибки, из них вместо разработки долгосрочной модели были быстрые изменения и неправильные шаги. В работе обсуждается создание и поддержание инновационной деятельности, чтобы расширить сферу обнаружения, гибкости, независимости и качества вопросов выполнения. В пространстве Эвросоюза демократические процессы означают изменения в стране в экономической, политической, культурной и ментальной сфере.

Ключевые слова: институциональные трансформации, формирование и функционирование экономики, институционализм.